

Sławomir Kosmyńka, Prof. dr hab.

Akademia Sztuk Pięknych

im. Władysława Strzemińskiego

w Łodzi

*Recenzja Pracy Doktorskiej mgr. Mateusza Machalskiego,
„W poszukiwaniu tożsamości – Typografia jako medium wypowiedzi artystycznej”,
sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki
plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, procedowanym
przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie,
promotor prof. Lech Majewski*

—

Mateusz Machalski rocznik 1989, studiował na warszawskiej ASP w latach 2009-2014. Od 2019 pracuje na Wydziale Grafiki, jest asystentem dr hab. Piotra Welka, w Pracowni Multimedialnej Kreacji Artystycznej. Jest pięciokrotnym Stypendystą Ministra Kultury oraz laureatem nagrody za wybitne osiągnięcia dla doktorantów. Jest laureatem stypendium „Młoda Polska”. Członkiem rady programowej Międzynarodowego Biennale Plakatu. Członkiem Zarządu Stowarzyszenia Twórców Grafiki Użytkowej, STGU. Członkiem ATypl (Association Typographique Internationale). Laureatem konkursu The Best of Design 2018 – Klubu Twórców Reklamy. Wyróżniony jako Ascender 2018 przez Type Directors Club of New York, w konkursie wyróżniającym najlepszych projektantów na świecie poniżej 35 roku życia.

Machalski należy do ścisłej awangardy młodego grona grafików projektantów, typografów i type designerów, którzy bez wątpienia zmienili krajobraz polskiego designu ostatnich lat.

40 lat *iron curtain*, cenzura i polityczna reglamentacja mediów, praktyczna kontrola prasy, wydawnictw i słowa drukowanego fenomenalnie zablokowało na długi okres rozwój polskiego projektowania krojów pism i polskiej typografii. Gigantyczne zmiany nowego millenium przyniosły niespotykane odrodzenie w tym obszarze kultury wizualnej w Polsce. Ten renesans polskiej typografii powstał w żywym dialogu ze współczesnym światem. Światem centrów technologicznych, generujących coraz doskonalsze narzędzia cyfrowe i światem różnorodnych kultur etnicznych. Alfabetu etniczne, typografia wieloskryptowa, pismo fonetyczne, zestaw znaków ideograficznych, abdzad – w obecnej erze rewolucji cyfrowej, rzeczywistości bilingual – stają się nowym wyzwaniem dla projektantów krojów.

Mateusz Machalski z powodzeniem podejmuje te nowe wyzwania. Z równym powodzeniem tworzy kroje akcydensowe, displaye i wieloskryptowe rodziny dziełowe. Równolegle żywo uczestniczy w polskim i międzynarodowym ruchu projektowym, propaguje wiedzę specjalistyczną z zakresu projektowania krojów. Lista jego nagród, osiągnięć projektowych, propagatorskich i stypendiów jest imponująca.

–

TYPE DIRECTORS CLUB NEW YORK – ASCENDER 2018

Agrafa 2014 – Srebrny Medal

Graduation Projects – Najlepsze dyplomy 2014

Coming Out Najlepsze dyplomy 2014

KTR 2017 – Srebrny Miecz w kategorii Design 2017, RWE

KTR 2018 – GRAND PRIX, The Best of Show, Bona Nova

KTR 2018 – Złoty miecz w kategorii Design 2018, Bona Nova

PGDA 2018 – Wyróżnienie w kategorii Typografia, Bona Nova

COVER AWARDS – 1 Miejsce (Okładka „Taco Hemingway – Szprycer”)

COVER AWARDS – 3 Miejsce (Okładka „MAŁOLAT”)

Stypendium MKiDN za wybitne osiągnięcia dla studentów 2010

Stypendium MKiDN za wybitne osiągnięcia dla studentów 2011

Stypendium MKiDN za wybitne osiągnięcia dla studentów 2012

Stypendium MKiDN za wybitne osiągnięcia dla studentów 2013

Stypendium MKiDN za wybitne osiągnięcia dla doktorantów 2015

Stypendium „Młoda Polska” 2017

Grant „Niepodległa” 2018, projekt „Brygada 1918”

Grant „Niepodległa” 2018, projekt „Sto Lat”

Grant „MKiDN” 2019, projekt „123 polskie plakaty, które warto znać”

Grant „Interwencje Kulturalne NCK”, wystawa „Title Goes Here”

Grant „MKiDN” kultura cyfrowa 2019, rozbudowa o nowe skrypty projektu “Bona Nova”

Grant „Interwencje Kulturalne NCK”, wystawa „Selfie”

Grant „Niepodległa” 2020, wystawa „Matki Niepodległości”

W swoim portfolio Mateusz Machalski ma ponad 30. autorskich i opracowanych w zespole realizacji krojów typu display oraz dziełowych. Jest autorem wielu opracowań z dziedziny identyfikacji wizualnej – zaprojektował serię interesujących znaków graficznych. Był lub jest zaangażowany, w wiele przedsięwzięć o szerokiej ogólnopolskiej i międzynarodowej skali. Warto w tym miejscu wspomnieć o zaangażowaniu w Międzynarodowe Biennale Plakatu w Warszawie (projekt Selfie i praca w Radzie Programowej), znakomity projekt *Warszawskie Kroje* czy też *Capitalics – Warsaw Type Foundry* – ustanowienie pierwszego polskiego domu typograficznego.

Mamy tu do czynienia z osobowością typograficzną, pasją i talentem najwyższej próby.

Wszechstronność, pracowitość, świadomy wybór drogi projektowej i ponadprzeciętna aktywność twórcza to cechy charakteryzujące tego utalentowanego młodego projektanta. Jego praca doktorska to prawdziwe wyzwanie – zarówno badawcze jak również projektowe. Machalski opracował kompletny zestaw rodziny krojów, wraz z wielojęzycznymi skryptami, oraz wszelkimi niezbędnymi w translacji naukowej glifami. Praca projektowa, poprzedzona została wnikliwymi badaniami i specjalistycznymi konsultacjami naukowymi.

Rodzina krojów Change to wieloskryptowy, złożony projekt typograficzny obejmujący 10 odmian kroju pisma. W każdej rodzinie jest ponad 4000 znaków. Projekt zawiera pięć podstawowych odmian typograficznego koloru, oraz pięć odmian kaligraficznych typu italic. Rodzina Change zawiera cztery odmiany językowe – jest dedykowana alfabetom łacińskim, cyrylicy, grece oraz IPA (International Phonetic Association) quasi alfabetowi obejmującemu zestawów dodatkowych znaków diakrytyków, glifów, dyftongów i ligatur. Ten ostatni zestaw, Międzynarodowy Alfabet Fonetyczny, jest istotny w lingwistyce, translacji i nauczaniu różnych języków świata. IPA jest obecnie międzynarodowym standardem zapisu fonetycznego dla wszelkich sztucznych i naturalnych systemów językowych. Jak już zaznaczyłem wcześniej, pracę nad tą wymagającą realizacją typograficzną, poprzedziły gruntowne badania i analizy z zakresu paleografii, glifów i naukowych notacji.

Praca nad typografią multiskryptową wymaga wysokiej wiedzy specjalistycznej, warsztatu literniczego i perfekcji w opanowaniu cyfrowej platformy typograficznej. Machalski jako źródło inspiracji podaje renesansowe kroje francuskie, XIX wieczną cyrylicę, oraz kaligrafię i różnorodne materiały źródłowe, a także własne znaleziska z wielu podróży w rejony odległych etnicznych kultur.

Projekt jest bardzo zaawansowany pod względem projektowym i skryptowym. Szczególnie zachwyciły mnie, inspirowane kaligrafią ligatury i dyftongi wielojęzycznych skryptów: (*dezh*, *Ligatura alphonos_theta_epsilon_tonos*, *ligatura f_t_w*, *dyftong Dzzbe-cy*, *OE*, *Swash*, *ligatura theta_omega*, *Shwe-cy*, *ligatura iota_theta_iota*, *M.swsh*, *Dhe-cy*, *rha-cy*, *YusBlended-cy*,) *Mateusz Machalski – Praca doktorska (dzieło) str. 22–28*

Rysunek i dukt pisma, architektonika majuskuł, finezja liter tekstowych – szczególnie w kursywie, świadczy o perfekcyjnym warsztacie, znakomitej technice i wyrafinowanym stylu projektowym. Machalski ze znanstwem klasyfikuje różnice w cyrylicy, jej bułgarskiej odmianie, potrafi w mistrzowski sposób łączyć świat cyfrowych technologii z inspiracjami sięgającymi kaligrafii inkunabułów, pisma renesansowego i tradycyjnej zecerni w której czcionki ze stopu ołowiu cyny i antymonu, formatowane w kasztach, wymagały kunsztu i tajemnej wiedzy zarówno w procesie rysunkowej konstrukcji, jak później graweru i giserni.

Współczesne projektowanie krojów, dzięki digitalnej technologii oferuje projektantowi nieomal nieograniczone możliwości. Jednak charakter kroju, jego wyważenie optyczne, piękno sylwety i spójność znaków, równoważność skryptów, architektonika i wycucie stylu – wiedzą tajemną pozostają.

Dla artysty typografa, jakim bez wątpienia jest Mateusz Machalski, faktura kroju – jego skala szarości, charakter czcionki decydujący o hierarchii i czytelności, to czy dany krój jest *przeźroczysty* czy *arbitralny*, aspekty *readability* i *legibility* stanowią integralną część warsztatu, jego artystycznej palety.

Instalacja Change – W Poszukiwaniu tożsamości, to autorska aranżacja z wykorzystaniem obiektów – luster w formacie B1 z nadrukowanymi białą farbą czcionkami kroju Change. Idea jest prosta i nośna – oto świat odbija się w lustrze, absorbując niejako czcionki Babel. Raster czcionek, pewnego rodzaju systematyka nawiązują zdaniami Machalskiego do słynnego cyklu „obrazów liczonych” Romana Opalki. Machalski pokrywa płaszczyzny luster tysiącami czcionek, tym samym wskazując na ich „nieskończoną” trwającą w czasie kontynuację. Aspekt wizualny, estetyczny a przede wszystkim konceptualny znakomicie uzasadniają myśl autora zawartą w końcowej części pracy.

Machalski tak pisze w swojej dysertacji:

„Projekt pod tytułem „W poszukiwaniu tożsamości” był dla mnie istotny z kilku względów. Proces pracy nad rodziną krojów Change, podróże, które miały wpływ na poszukiwania oraz finalna instalacja prezentująca krój, pozwoliły mi zobaczyć, że moja tożsamość jako artysty jest oparta na pracy z literą – niezależnie od tego, czy maluję obraz, czy tworzę identyfikację wizualną dla firmy, zawsze pryzmatem, przez który spoglądam, jest forma abstrakcyjnego znaku wynikającego z pisma”

Praca bez wątplenia wybitna pod względem merytorycznym i praktycznym. Świadcząca o szerokiej erudycji, znakomitym warsztacie projektowym i typograficznym.

Mgr Mateusz Machalski, mimo młodego wieku zrealizował swoją *opus magnum*.

Należy sądzić że nie ostatnią.

—

Po pełnym zapoznaniu się z całością przedstawionego mi materiału, a w szczególności rozprawy doktorskiej W poszukiwaniu tożsamości — Typografia jako środek wypowiedzi artystycznej, oraz dzieła — projektu wieloskryptowego rodziny krojów Change stwierdzam, że jest on w pełni oryginalnym opracowaniem problemu artystycznego i projektowego, stanowi ważny wkład w rozwój dziedziny sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, potwierdza bardzo wysokie umiejętności warsztatowe oraz projektowe, a także świadczy o erudycyjnym przygotowaniu pozwalającym prowadzić niezbędne prace badawcze i artystyczne oraz spełnia wszystkie wymagania odnoszące się do stopnia naukowego doktora zawarte w treści art.13.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003. (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

W związku z powyższym zgodnie z Dz.U z 2018. Poz. 261 z dużą satysfakcją i z głębokim przekonaniem zwracam się do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie z wnioskiem, o nadanie Panu mgr. Mateuszowi Machalskiemu **stopnia naukowego doktora** w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

W swojej konkluzji wnioskuje ponadto, o przyznanie pracy mgr. Mateusza Machalskiego „W poszukiwaniu tożsamości — Typografia jako środek wypowiedzi artystycznej” **wyróżnienia**. Mój wniosek uzasadniam ponadprzeciętnym zakresem badawczym i nad wyraz profesjonalną realizacją wszystkich części dzieła.

Slawomir
Kosmyнка

Digitally signed by Slawomir
Kosmyнка
DN: cn=Slawomir Kosmyнка,
o=Strzeminski Academy of Fine Art,
Lodz, POLAND, ou,
email=s.kosmyнка@gmail.com, c=PL
Date: 2020.09.27 13:27:21 +01'00'

Recenzja
rozprawy doktorskiej
Mateusza
Machalskiego

Slawomir Kosmyнка, Łódź 15.09.2020